

Convenience Stores Sweden
Artillerigatan 6, 1 tr
114 51 Stockholm
Telefon 08 - 505 970 30
info@conveniencestores.se

SOU 2024:23 *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*

Convenience Stores Sweden (CSS) lämnar följande synpunkter på SOU 2024:23.

För servicehandeln är sund konkurrens och förutsägbara regler avgörande för både den enskilda butiken och branschens utveckling. Nikotininnehållande produkter är en kommersiellt betydelsefull varukategori och det ligger i servicehandelns intresse att förutsättningarna för hantering och försäljning av dessa produkter inte försvåras eller kringskärs i onödan.

Försäljning av nikotininnehållande produkter är sedan längre kringgärdat av ett omfattande regelverk. Om ytterligare sådana ska tillföras måste nyttan av detta vara tydlig.

Utredningen drar en viktig slutsats rörande att inställning, kunskap och synen på uppdraget skiljer sig åt i alltför hög grad bland de kommunala tjänstemän som idkar tobakstillsyn i landets butiker. Det har länge varit ett uppenbart hot mot konkurrensen att butiker med liknande utbud behandlas olika, precis som det är problematiskt att de kommunala tillsynsavgifterna skiljer sig dramatiskt åt från kommun till kommun.

Tillsynspersonerna ska självfallet agera på likartat sätt oberoende av deras geografiska ansvarsområde. Förståelse för lagstiftning och praxis är grundläggande och därtill behöver förståelsen för förvaltningslagens krav på korrekt dokumentation och informationsöverföring om bedömningsgrunder och sakliga grunder till butiksinnehavaren öka.

Att unga omyndiga inte ska få tillgång till nikotininnehållande produkter är en självklarhet för oss inom landets servicehandel. CSS anser att ålderskontroll är ett bra sätt att minimera omyndigas tillgång till beroendeframkallande produkter. Att addera förbud mot lagning av nikotininnehållande produkter kommer ytterligare försvåra för omyndiga att få tillgång till produkter avsedda endast för vuxna. Detta förslag ställer sig CSS bakom.

Utredningen borde i större utsträckning kartlagt hur handeln med nikotininnehållande produkter på nätet skiljer sig från traditionell servicehandel. Ungas möjliga tillgång till tobaksprodukter kan även innefatta online-butiker, där det idag inte finns något enhetligt regelverk för hur ålderskontroll kan göras effektivt för att minimera omyndigas tillgång. Även tillsyn av dessa återförsäljare behöver förstärkas för att upprätthålla god konkurrens och ansvarsfull försäljning. Att enkom fokusera på de fysiska butikerna kommer inte vara tillräckligt för att få bukt med ungas tillgång till nikotininnehållande produkter.

CSS vill även varna för tilltagande byråkrati i hanteringen av nikotinprodukter. Om utredaren får regeringens gehör kommer länsstyrelsen, kommunen, Polisen, Folkhälsomyndigheten, Konsumentverket och Skatteverket alla vara involverade i servicehandelns rätt att få saluföra nikotininnehållande produkter. Råkar utbudet även rymma receptfria nikotinläkemedel kan Läkemedelsverket läggas till. Att detta kommer förenkla servicehandelns vardag förefaller osannolikt.

CSS förstår att viss myndighetsinteraktion är oundvikligt, men efterlyser effektivare samarbete med myndigheter och kommun kring åtgärder som hindrar omyndigas tillgång till alla nikotinnehållande produkter. De administrativa pålagorna bör hållas till ett minimum och myndigheterna bör agera koordinerat för att reducera tidsåtgång och administration för butiksinnehavaren.

Vad gäller nikotinkategorin som sådan anser CSS att utredaren inte förefaller tagit kommittédirektivet från 7 juli 2022 på fullt allvar. I detta framgår att uppdraget var att *"analysera konsekvenserna av en eventuell förändring av det övergripande målet för ANDT-politiken som tar hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka, bl.a. i förhållande till Sveriges internationella åtaganden och EU-rätten"*.

CSS anser att det är skillnad på de olika nikotinprodukternas påverkan på konsumenten. Därför är det glädjande att notera hur efterfrågan på snus och nikotinpåsar vida överstiger efterfrågan på traditionella cigaretter. De förändrade konsumtionsmönstren följer denna trend sedan flera år, vilket fått till följd att de rökfria produkterna också fått ökad kommersiell betydelse för servicehandeln.

Att konsumtionsmönstren även gynnar folkhälsan är uppmuntrande. Därför är det beklagligt att utredaren inte ägnade mer utrymme åt att beskriva skillnaderna mellan de olika produkternas egenskaper samt tydligare differentierade mellan hur kategorierna bör hanteras i butik för att korrekt avspegla vilka hälsorisker de kan medföra för konsumenten.

Att i stället föreslå detaljreglering av hur många prillor en snusdosa måste innehålla samt föreslå ett lågt tak på nikotinnehåll för snus och nikotinpåsar anser CSS motverka syftet med att belysa hur mycket mindre skadliga dessa produkter är jämfört med rökning.

Inga tobaksprodukter är hälsosamma, men daglig rökning är väldokumenterat långt mycket hälsovådliga än snus och nikotinpåsar. Att utredaren gör nikotinet – och inte tobaksröken som dras ned i lungorna – till huvudproblemet anser CSS är problematiskt. Det stora hälsoproblemet uppstår när man tänder eld på tobaken, alltså röker.

Livsmedelsverkets föreskrifter om snus, snusliknande produkter och tuggtobak LIVSFS 2024:2 från den 5 mars 2024 listar en rad ämnen som inte får förekomma i snus alls eller om de förekommer endast under angivna gränsvärden. Om nikotin hade behövt begränsas utifrån konsumentomsorg torde detta ha gjorts genom denna föreskrift.

De beroendeskapande egenskaperna i nikotin är inte kopplat till styrkan, det enda som ett lagstadgat tak innebär är att de myndiga brukare som uppskattar starkare produkter förvägras denna del av sortimentet. Detta får självfallet kommersiella konsekvenser för handeln, men gör ingen nytta för folkhälsan. Snarare kan svagare snus relativt sett göra cigaretter mer attraktiva för de brukare som efterfrågar nikotinstyrka.

Den nikotinnivå som utredaren föreslår är för låg och kommer försämra produktens attraktivitet. Detta avråder CSS ifrån, då en sådan reglering även sätter en felaktig bild av snus och nikotinpåsar skadlighet. Förslaget kommer motverka brukares övergång från rökning till bättre alternativ.

Om en reglering av nikotinstyrka ändå anses eftersträvansvärt bör utgångspunkten vara att kodifiera den branschstandard som tillverkarna är överens om och följer, utifrån ambitionen att inte uppmuntra framväxten av avarter med synnerligen hög nikotinstyrka.

Convenience Stores Sweden

CSS är ett nätverks- och kunskapscentrum grundat år 1908 för butiker, kedjor, grossister och leverantörer. Vi bidrar till utveckling, effektivitet och lönsamhet inom servicehandeln. CSS övergripande syfte är att skapa bästa förutsättningar för utveckling, tillväxt, effektivitet och

lönsamhet i branschen, genom att driva nätverkande, kunskapsspridning, utbildning och inspirera till affärsutveckling inom vår bransch.

Vi stödjer också våra medlemmar med förmåner, rådgivning och expertis inom prioriterade områden.